

האם משחת ווזלין חוצצת בנטילת ידים

כידוע חציצה מעכבת בנטילת ידים [ענין בחולין (קטז) שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים, וכן פסקו הטשו"ע (ד"ס) קס"א]. וכן

מעכבת בטבילת גר [ענין שו"ע (יריד ט"ו רס"ח ט"ו ב) ויש"ד (ס"ק ה) ובטבילת אשה, ענין שו"ע (ס"י קצ"ח)].

והנה דבר השכיח, בפרט בימי החורף שסכים הידים בשמן, בווזלין ובמשחות וכדו' למנוע התביישות הידים הנגרמת מחמת הקור וכו', ויש לדון האם יש לחוש בכה"ג משום חציצה בנטילת ידים.

ובאמת מצינו בשו"ע (יריד ט"ו קצ"ח ט"ק י"ד) שכתב בשם בה"ג (ס"א ע"נ תלט) [לענין טבילת מצוה] "אמר רב יהודא כל

השמנים אין חוצצים חוץ משמן המור, ונהגו בעצמן שאין סכות ששעת טבילה כל עיקר". [וענין במו"ק (ס"ו) דאמרו מאי שמן המור, רהבי"ח אמר סתת (בלשמי"א, רשי"י מנחות פ"ו ד"ה סתתא) רב ירמיה בר אמי אמר שמן זית שלא הביא שלש.

ומבואר שם שהוא שמן שסכין להשיר השער [ענין רשי"י מו"ק שם ד"ה שמחה]].

ובטעם דשמן אינו חוצץ, לכאורה י"ל דכיון דאחר משיחתו היטב אין בו ממש אינו חוצץ, וכמ"ש הרשב"א (תה"ב קצ"ב ב"ז ש"ז ל"ב) שמי שמלאכתו לצבוע אין אותו צבע חוצץ כי אין בו ממש אלא מראיתו בלבד, ע"כ. וכדבריו

פסק בשו"ע (ס"י קצ"ח ט"ו י"ז), וכן נקט להדיא הט"ז (שם ס"ק י"ח) דבכה"ג לא חוצץ אף אם אינו לנוי. [וכן פסק הח"א (כ"ל ק"ס אות י"א) ועוד, דלא כהט"ז (שם ס"ק ל"ג), והארכנו בזה בגליון פ"א]. וכן פסק המ"ב (ס"י קס"א ט"ק י"ד).

ואע"פ דעינינו רואות דטבע השמן שדוחה את המים מהגוף, מ"מ כיון דלמעשה אין בו ממש אינו חוצץ. [ובאמת בערוה"ש (ס"ו אות פ"ח) ביאר דנהגו להחמיר שאין סכות בשמן לפני הטבילה כנ"ל, היינו כי בשמן איכא חשש חציצה משום שדוחה המים].

שו"מ בפתחא זוטא (ס"י קצ"ח ט"ק ס"ה) דבאמת תמה ע"ז דהלא החוש מעיד דאף שאין ממש בשומן אפ"ה לא יתראו המים על אותו המקום, והרי ליכא מים באותו מקום. ויישב דכיון דלית ביה ממשא, בא יבוא המים גם

על אותו המקום ורק מחמת השמנונית אזי כאשר באו המים כן ילכו במרוצה ולא ינכרים המים על אותו המקום וכיון דבאמת היה מים לא איכפת לן מה שאינן נראין [וענין כעין סברא זו לענין נטילת ידים במים אף שאין

נראין המים על איזה מקום מהיד כיון דע"כ באו המים על אותו המקום לא איכפת לן מה שאינן נראין כו', ע"כ. מיהו לכאורה דבריו תמוהים דהרי למעשה אין בו ממש (לשמן) וע"כ הוי כגופו ואינו חוצץ. אלא שמ"מ יוצא מדבריו דשמן לעולם

חוצץ אפ"ה אין בו ממש דאז המים באים על גופו ונדעך זו צ"ל דשמן המור חוצץ משום שיש בו ממש].

אלא דשוב העירוני שבושב משה (ח"א ס"ו צ"ח הובא בשיעורי סהרה פ"ו ע"נ שצ"ח) כתב דבזמן שהיו רגילים לסוך בשמן ודאי שאין מקפידים עליו ואינו חוצץ, ושמן המור חוצץ כיון דשמן המור משיר השער, וכיון שהוא דבר חריף

מקפידים עליו להסירו ולכן חוצץ. [אבל לפי החו"א (ס"י צ"ח ס"ק ה"ה ח"ח) שמן אינו חוצץ דלא גרע מדבש המבואר בשו"ע (ס"י קצ"ח ט"ו י"ז) דאינו חוצץ. אלא דלפי דבריו לדעת הרמ"א (שם ס"ו ט"ז) הסובר דדברים לחים (כגון דבש, עיין ש"ד שם) אינם חוצצים דוקא אם אינו

מקפיד עליהם אי"כ ה"ה שמן. אבל לפי השו"ע (שם) דברים לחים אינם חוצצים בכל גוונא דעלו בהו מים, וכן נוטה החו"א (שם) אלא דמסיק [לענין טבילת מצוה] דבשעת הדחק יש לסמוך להקל. וענין באמרי יוסף (ח"ב ס"ו ל"א) ובשערי טבילה (ד"ה ה"ה) דשמן אינו חוצץ כ"ל].

ונפ"מ רבתי איכא בין הטעמים דאם נאמר דמטעם דאינו מקפיד עליו אתינן עלה, היכן שסך רוב ידו בשמן איכא חציצה דרוב שאינו מקפיד חוצץ, ואפילו אם סכו לרפואה חוצץ דהרי בכה"ג נחשב אינו מקפיד [נהי

כרטייה שאינו מקפיד עליה דמבואר בטור (ס"ק קס"א) דאינה חוצצת. וענין בכת"ס (ס"י צ"ח ד"ה הנה) דדבר העומד לרפואה נחשב אינו מקפיד. וענין עוד באג"מ (יריד ט"ו צ"ח ע"ג וד"ה אבל פשוט), שו"ר שכי"כ בלהורות נתן (ח"ה ס"ו נ"א אות ז') אפ"ה סכו לנוי דבכה"ג אף ברובו

אינו חוצץ כמו שבארנו בגליון פ"א. אמנם לפי הטעם דאין בו ממש אינו חוצץ אף ברובו אף אם מקפיד עליו. ולמעשה שתי הסברות [אין בו ממש ואינו מקפיד] אמת.

וכ"כ בשיעורי סהרה (ע"נ שצ"ח ד"ה ונראה דאף) שאף אם שמן דבר החוצץ הוא דוקא במקום שמקפידים עליו, אבל במקום שסכין אותו לצורך שלא יזיק לו מטעם רפואי, חשיב אינו מקפיד ואינו חוצץ אם הוא אינו ברוב.

ואם השמן הוא ברוב אינו חוצץ היכן דהוי לנוי [אמנם עיניי [לענין טבילת מצוה] שמ"מ קשה להקל ברוב הגוף].

ולפ"ז י"ל דכל משחה (אפילו אם חוצצת) אם לא מקפידים עליה, וכגון לצורך רפואה, אינה חוצצת עד רוב ואם הינה לנוי אינה חוצצת אף ברוב, ואם אין בה ממש אינה חוצצת בכל גוונא. [וענין בערוה"ש (יריד ט"ו אות פ"ח), ובחוט שני

(ע"נ ר"ז) שמשחה גושיית חוצצת. וענין בשיעורי שבט הלוי (ע"נ ט"ו י"א אות א) שכתו [לענין טבילת מצוה] דיש לחוש משום חציצה בכל סוג של משחה. וענין עוד על ט"ו ח"א אות ג) שאין למשוח שמן קודם הטבילה רק אחר הטבילה, ואם משחו קודם צריך שאלת חכם].

ולפי הני"ל ב"וזלין" צריך זהירות יתירה כי הוא שומן גושי וזכור לחוצץ. וענין במהר"ם בריסק (ח"ג ס"ו ל"ג ד"ה ה"ח) שדן לענין חציצה בשומן וזלין האם חוצץ כמו שאר השרפים [ענין טשו"ע (ס"י קצ"ח ט"ו ט"ה) או שהוא בכלל כל השמנים

(חוץ משמן המור) שאינם חוצצים כמבואר בשו"ע הני"ל, ואם נימא דאית בהו חשש חציצה יש לדון כיון דהוא רק על מיעוט הבשר י"ל דהו"ל מיעוט שאינו מקפיד ואינו חוצץ. [עייניי שם מסיק להחמיר משום שיש מכה ואיכא סכנה אם לא

סכה על מקום המכה דבכה"ג לא נחשב מקפיד כ"ל. אולם שם איירי לענין טבילת מצוה. שו"מ שביבאו בשערי טבילה (ס"ו י"א אות כ)].

אלא דשוב העירוני דיש לדון עוד דכיון שוולין עשוי מ"נפט" הוא בכלל דבר שבריייתו מן המים [ענין במשואה ליד (פרקי ח"ו של הרמב"ם פרק ע"ה קס"ח) דנפט אינו חוצץ כי ברייתו מן המים. והביאו בשערי טבילה (ס"ו י"ד) וכן דעת הגרי"ש ש"ס"א (שבילי סהרה פ"ד ע"נ ק"א) שנפט

בכלל דבר שבריייתו מן המים] דאינו חוצץ משום שדינו כמים כמבואר בשו"ע (יריד ט"ו ס"ו ל"ג). וענין בשיעורי סהרה (פ"ו ע"נ שצ"ח ד"ה ל"פ) דכיון שדבר שבריייתו מן המים לא הוי חציצה, [נמשתימת הראשונים והשו"ע משמע שאף כשיצא מן המים דינו כמים

כיון שבריייתו מן המים] אם יש מקום בגוף שאסור שיבאו שם מים, ודאי שיועיל לשים שם שמן של דג למנוע שם ביאת מים ולא הוי חציצה, ע"כ. אלא שלדעת הרמ"א (ס"י ק"ס ט"ו י"א) דבר שבא מן המים אם הוא מוצק דינו

כמים דוקא אם מרסקו עד שיהיה נמוח. [וענין עוד בחו"א (ס"י צ"ח ס"ק א) שדבר שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו, אולם אם מעבדין אותו כגון עור הדג ועושיין ממנו בגד אינו בכלל דין ברייתו מן המים אלא ריסקתו, ולא עוד אלא שלאחר העיבוד מקרי פנים

חדשות וכשם שנפסל מתורת אוכל כך נפסל מדין מקוה, ע"כ. וענין בשערי טבילה (ס"ו י"א אות ט"ו י"ז)].

ואתו אפי' עביד לש"ש, ואפי' אין פשוט

כ"כ להחמיר לא יחמיר נגד דברי רבו, אם לא שיש לו ראייה לסתור דבריו.

הנה העתיק דברי הי"ש בכה"ג שמחמיר במי רבים, ומשמע דלהחמיר בפ"ע שרי, אולם מדברי הי"ש הנזכר משמע דאפי' בפ"ע אסור.

וכבר עמד בזה הפמ"ג [נ"א שם] וז"ל: המעיין ביש"ש שם משמע דאפילו בינו לבין עצמו כל שיש ויחמיר (מצינו יוהרא אף בפ"ע) מנדין אותו, שהרי ר' יהודה בן קנוסא לא ראה אותם לרבי ור' חייא. והיינו בדבר שפשוט

היתרו בכל ישראל. ולשם שמים, אין מנדין אותו אפילו בפני רבים. ולפני רבו אפי' לש"ש מנדין, דנראה כחולק על רבו וכו'.

אלא דהמ"א לא סבר לה בהא כיש"ש דמילת "לפנינו" שם היינו שר' יהודה בן קנוסא ראה אנשים אבל לא הכירם אם הם

ברבינו, הא בינו לבין עצמו ואחר רואה אותו עושה כן אפי' חשש יוהרא אין מנדין. והא"ר אות א' העתיק בסתם יע"ש.

אלא דהמ"א [שם ס"ק י"א] הביא להל' דברי המ"א - ודומקא בפני רבים איכא למיחש ליוהרא. והיינו אם אותו הדבר פשט היתרו בכל ישראל [פמ"ג].

[נכתב על ידי הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר

בגדרי ההשתדלות (המשך)

הפרצה בהשתדלות היא פגם בבטחון - "גם מי שרק מתחיל בצבורת הבטחון שגדו"ן מוטל עליו להשתדל בצורה

רגילה, בראי און לו להפריד בהשתדלות. כי כבן מראה כאילו השגת הדבר תלויה בריבוי ההשתדלות ועל ידה יוכל להשיג יותר ממה שהקב"ה חפץ לתת לו. מחשבה זו היא פגם גדול בבטחון, ולא מצאנו בו שיהדר לומר יותר מהקנס

שגדור עליו". (שפת חיים מיתוס ועבודת ה', ח"א ע"נ תקל"ב) **דוגמאות להשתדלות רגילה: קופת חולים, ביטוח רכב** - דוגמא להשתדלות רגילה ומקובלת: תשלום מיסי הביטוח

הלאומי הכלולים מס בריאות עבור קופת חולים, שכל מערכת הבריאות - הדיפואל הצ'יברית ובתי חולים - הלוייה בקפוצות החולים...

דוגמא נוספת: תשלומי ביטוח רכב, שאי אפשר לקבל רישון נהיגה מבלי ששילמו את הביטוח. א"כ זו השתדלות הכרחית ורגילה שצריך לעשותה, אלא שעל האדם להתחזק בהכרה

שבכריאתו ורפואתו, ומיחרו מנוקי גוף וממון ברכי"ם, הכל הוא ביד הש"י, והוא רק פורע את הקנס שצריך שיהיה משלם

את המיסים השונים". (שם, ע"נ תקל"ג) **דוגמא להשתדלות רגילה: שעות נוספות כשאנין [קונק לזה]** - לעומת זאת, דוגמא להשתדלות יתירה הפוגמת

בדיוק מידת הבטחון המינימלי: כאשר אדם עובד ומתפרנס כדי לרכוש חיים ממוצעת, ורוצה לעבוד שעות נוספות כדי להרויח יותר, היכן אלא שחושב בהשתדלות היא

הנותנת לאדם את תפוצו, לכן סכו"ל שכלל שיהיה לעבוד כן הגדל הנכסותו.

אך באמת מוכיח הגשמי לא ישתנה וישתפר במאומה אם יעבוד יותר, אלא יקבל בדיוק את מה שגדור לו הקב"ה, כי כ"כ מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש

השנה" (ביצה ט"ז). כפי המשל הידוע של החפץ חיים (ח"ה ע"ה ע"ג ק"ו) באדם שיש לו חבתי יין, ומוציא ממנה את היין דרך ברז, גם אם יתקין בחבתי ברז נוסף לא יוציא כמות גדולה יותר של יין

מחבולה החבתי, אלא שיואזה הכמות שיצאה מברז אחר תתחלק ותצא משני בריזים, כך גם השתדלות יתירה לא מוסיפה לפרנסתו של אדם יותר מהגדור עליו, היא רק

מלמדת על כך שאינו בוטח בהש"ת". (שפת חיים שם) **השתדלות רגילה - כפי שמקובל בחברה של בני תורה** - כמעשים שבכל יום, קשה לקבוע בדיוק מהו המשקל

הנכון ובאיה שיעור ומידה צריך להשתדל, מתי יש מקום להשתדלות ומתי ההשתדלות אסורה מפני שהיא סותרת לחיובי הבטחון בה.

זהו נושא עדין ומורכב הדרוש שיקול הדעת מעמיק והזהיר רבה, כל מה שהסכרנו היה בקיום כללים, אבל הבריים

מתפתפים למצבים פרטיים שונים שאדם ניצב בפניהם בנך האם וכמה להשתדל.

אך כאמור הקו המנחה הוא - שכל פעולה שמקובל לעשותה בחברה של בני תורה מותר לנקוט בה". (שם) **כפי שיתחזק בבטחון יוכל למעט בהשתדלות - ככל**

שנתחזק בבטחון נוכל למעט בהשתדלות, והצמצום בהשתדלות - אפילו מעט - מזכיר לאדם כי "על כל מוצא פי ה' יהיה האדם", והוא יתן ונתפרנס לכל.

אבל לא לצמצם בכדי כיון שנתחזק על מיעוט ההשתדלות נהיה ח"י תרויח על הראשונות שאו הפסדנו נעמלו ושכרנו". (שפת חיים שם, ע"נ תקל"ד)

שיעור ההשתדלות - עד שישקט רוחו ולבו - ... ועיקר הנקטן של לומר דוחו כלל לאיש הישראלי שיהיה בזה שוקט ובוטח בה' הוא דהחירה המורה להשתדלות הוא משום דלא לא אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הנגמור

וע"כ הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבטחון, וצריך כל אדם להחליט לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה'...

ואי"כ שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שיהיה כל אדם רק כל אחד לפי ערכו, ימי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה או מה שירבה להשתדל יותר מכפי הצורך לו הזה שיעורו כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הבטחון כי הרבה להלך אחרי ההשתדלות ולא לבטוח, ומי שבטחונו עדיין קטן משל חבריו

יוכל לעסוק במלאכתו יותר מחבירו עד שגם הוא יהיה יכול להשקט רוחו ולבו לבטוח בה', דעיקר בחינת בטחון הוא השקטת רוחו ולבו להשליך על ה' יהבו.

ומי שטורבה בהשתדלות יותר מכפי הצורך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרכותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק ע"י יגיעת בשר הדרך שבתו לו...". (בית הלוי פרשת מטות)

© שמעתא עמיקתא - העלון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו

לקבלת או הפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM